

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและสภาพสำคัญของปัญหา

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นกระบวนการที่มุ่งดำเนินการกับตัวผู้กระทำความผิด โดยให้ความสำคัญกับการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามหลักการแก้แค้น และใช้โทษจำคุกเป็นหลัก กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นก็มักจะดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดในคดีทุกประเภทไม่ว่าจะมีอัตราโทษสูงหรือต่ำ คดีที่มีอัตราโทษเล็กน้อย คดีที่เกิดจากการกระทำความผิดโดยประมาท อันเป็นผลให้มีปริมาณคดีเข้าสู่ระบบเป็นจำนวนมาก ย่อมส่งผลให้เกิดปัญหาคดีล้นศาล นักโทษล้นเรือนจำ นอกจากนี้ ยังทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยประสบปัญหาในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เพราะโดยหลักอาชญาวิทยาและทัณฑวิทยาแล้วโทษจำคุกมิได้เหมาะสมกับความผิดทุกประเภทแต่เหมาะสมสำหรับการกระทำความผิดที่มีลักษณะร้ายแรงและเป็นภัยต่อสังคมเท่านั้น ส่งผลให้การที่รัฐนำตัวผู้กระทำความผิดที่กระทำความผิดเพียงเล็กน้อยซึ่งมีอัตราโทษจำคุกเพียงระยะสั้นหรือผู้กระทำความผิดที่ไม่ได้เป็นผู้ที่มีเจตนาและจิตใจชั่วร้าย (Mens Rea) ในการกระทำมาอยู่ร่วมกันกับผู้กระทำความผิดอาญาร้ายแรงที่มีจิตใจชั่วร้าย จึงย่อมก่อให้เกิดการถ่ายทอดลอกเลียนแบบพฤติกรรมอาชญากร ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดถูกตีตราตราหน้าว่าเป็นผู้ต้องขังมาแล้ว ทำให้มีมลทินติดตัว อันเป็นอุปสรรคต่อการปรับตัวให้เข้ากับกฎเกณฑ์และบรรทัดฐานของสังคมผู้กระทำความผิดอาจหวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก เพราะผู้กระทำความผิดขาดความสำนึก แสดงว่าการดำเนินคดีโดยรัฐในการฟ้องร้องดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดมีประสิทธิภาพอยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น นอกจากนี้เหยื่ออาชญากรรมเป็นบุคคลที่ถูกกละเลยไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการของตน และผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดไม่ได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นรวมทั้งชุมชนหรือประชาคมสังคมที่ได้รับผลกระทบโดยอ้อมไม่มีบทบาทในการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นแต่อย่างใด

สำหรับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นจากความประมาท โดยเฉพาะความผิดฐานกระทำโดยประมาทต่อชีวิตและร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญาไม่ว่าจะเป็นกรณีมาตรา 291 (ความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย) มาตรา 300 (ความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายสาหัส) หรือมาตรา 390 (ความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ) เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของความผิดและตัวของผู้กระทำ

ความผิดแล้ว จะเห็นได้ว่า การกระทำความผิดในลักษณะดังกล่าวผู้กระทำความผิดมิได้เป็นผู้ที่มีเจตนาและจิตใจชั่วร้าย (Mens Rea) ในการกระทำความผิดแต่อย่างใด นอกจากนี้ หากพิจารณาถึงโทษจำคุกที่ใช้สำหรับความผิดดังกล่าวแล้วยังเห็นได้ว่ากฎหมายมักจะกำหนดอัตราโทษจำคุกไว้ในระยะเวลาที่สั้น¹ ดังนั้น การนำโทษจำคุกมาใช้กับการกระทำความผิดในลักษณะดังกล่าวจึงย่อมไม่เหมาะสม และการให้ผู้กระทำความผิดที่เกิดขึ้นจากความประมาทต้องอยู่ร่วมกับผู้กระทำความผิดที่มีเจตนาชั่วร้ายและความผิดที่มีลักษณะร้ายแรงแล้วย่อมไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใด ๆ ทั้งสิ้น และยิ่งอาจก่อให้เกิดการถ่ายทอดนิสัยการเรียนรู้และเกิดรอยมลทินขึ้นได้ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

นอกจากนี้ ในการพิจารณาดีของศาลนั้น แม้ว่าศาลจะได้ใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษจำคุกแก่ผู้กระทำความผิดที่เกิดขึ้นจากการกระทำโดยความประมาทต่อชีวิตและร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา เช่น วิธีรอการลงโทษ การคุมประพฤติ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 ก็ตาม แต่การใช้ดุลพินิจของศาลในการลงโทษผู้กระทำความผิดในคดีนั้นๆ ก็ไม่ได้เป็นบรรทัดฐาน อีกทั้งมิได้เป็นการทำให้ผู้กระทำความผิดได้ตระหนักหรือรู้สำนึกในผลร้ายจากการกระทำความผิดของตน อันเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้กระทำความผิดกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีกได้ ประกอบกับเมื่อพิจารณากระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยแล้วก็มีได้ให้ความสำคัญกับผู้เสียหายในคดีที่ทำผิดโดยประมาทมากนัก ทำให้ผู้เสียหายมิได้รับการชดใช้หรือการบรรเทาความเสียหายตามความเป็นจริง ซึ่งการชดใช้ความเสียหายนี้ต้องขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลที่ผู้เสียหายไปฟ้องร้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาด้วยตนเอง เป็นเหตุให้ผู้กระทำความผิดมิได้ใส่ใจในความรู้สึกของผู้เสียหายที่บางครั้งอาจต้องสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักไป หรือในบางครั้งผู้เสียหายก็ต้องมาทนรับกับสภาพร่างกายที่พิการไม่สามารถดำเนินชีวิตได้เป็นปกติเหมือนเช่นเดิม หรือต้องทนทุกข์ทรมานกับความเจ็บปวดทั้งทางร่างกายและจิตใจ ดังนั้น การที่ศาลมักใช้ดุลพินิจในการรอการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดฐานกระทำโดยประมาทต่อชีวิตและร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา จึงอาจทำให้ผู้เสียหายรู้สึกไม่ได้รับความเป็นธรรมจากกระบวนการยุติธรรม และอาจเป็นสาเหตุให้เกิดการแก้แค้นกันเอง ส่งผลให้สังคมไม่มีความสุข อันแสดงให้เห็นถึงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่เกิดขึ้นสำหรับความผิดฐานกระทำโดยประมาทในความผิดต่อชีวิตและร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญาไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

¹ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 291 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท”

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 300 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายสาหัส ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 390 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) จึงเป็นแนวความคิดที่ต้องการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้น เนื่องจากกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จะเห็นว่าอาชญากรรมเป็นเรื่องการที่บุคคลหนึ่งกระทำต่ออีกบุคคลหนึ่ง ดังนั้น บุคคลที่ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมมากที่สุด จึงควรจะได้รับโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาจากการกระทำ ความผิดที่เกิดขึ้นมากที่สุด และให้ผู้เสียหายได้รับการบรรเทาความสูญเสีย โดยให้ผู้กระทำผิดชดใช้ในสิ่งที่ตนเองได้ทำลงไป เพื่อให้โอกาสที่จะได้รับการอภัยจากผู้เสียหายและชุมชน และสร้างความสำนึกแก่ผู้กระทำผิดที่จะไม่ไปประพฤติดังเดิมๆ อันจะกลับมาก่อทำความผิดที่ต้องรับโทษหนักขึ้น กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำผิดและผู้เสียหายยิ่งกว่าการเน้นย้ำข้อบกพร่องของผู้กระทำผิดโดยการประณาม กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้เน้นถึงความสำคัญในการปฏิบัติดีต่อผู้กระทำผิด และช่วยให้คนเหล่านั้นสามารถปรับตัวเข้ากับชุมชนเพื่อกลับไปทำสิ่งที่ชอบด้วยกฎหมายต่อไป

แนวคิดนี้จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงแนวคิดกระบวนการยุติธรรมแบบเดิมซึ่งเป็นกระบวนการยุติธรรมเชิงแก้แค้นทดแทนเพื่อให้เกิดความเช็ด หลาบจำ กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์จะเป็นแนวคิดและกลวิธีในการเยียวยาสร้างความสมัครสมานสามัคคีปรองดองระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดความสำนึกผิดและรับผิดชอบในผลของการกระทำโดยการชดใช้แก่เหยื่อโดยตรงนอกเหนือจากการถูกลงโทษโดยรัฐ เป็นช่องทางนำไปสู่การให้อภัยและการแก้ปัญหาแบบบูรณาการอย่างแท้จริง อันทำให้เกิดความสันติสุขและการให้อภัยกันในชุมชนทุกฝ่ายที่ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรม ไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหาย ผู้กระทำผิด และชุมชน จึงต้องเข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน เพื่อสร้างสรรค์ความสันติและความสมานฉันท์ให้กลับคืนสู่ครอบครัวและสังคมอีกครั้ง ดังนั้น จึงเห็นได้ว่ากระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นกระบวนการที่ได้ให้ความสำคัญกับผู้เสียหายในการดำเนินคดีอาญามากขึ้น และยังเป็นกระบวนการที่ทั้งผู้เสียหายและผู้กระทำผิดสามารถกำหนดมาตรการที่ใช้ในการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นได้เอง อันเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมอย่างแท้จริง อีกทั้งยังเป็นกระบวนการที่มีรูปแบบของการดำเนินการที่หลากหลาย ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น สามารถใช้ได้ในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และยังเป็นวิธีการที่สามารถลดปริมาณคดีที่ค้างพิจารณาของศาลได้อีกทางหนึ่งด้วย ดังนั้น หากมีการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้เสริมหรือควบคู่กับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยสำหรับการกระทำผิดที่เกิดขึ้นจากความประมาท โดยเฉพาะความผิดฐานกระทำ

² ญัฐสา ฉัตรไพฑูริย์. (2550). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ จากทฤษฎีสู่ทางปฏิบัติในนาชาติ. หน้า 10.

โดยประมาทต่อชีวิตและร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญาแล้ว จึงข่มขู่เพื่อให้กระบวนกร ยุติกรรมทางอาญาของไทยสำหรับคดีในลักษณะดังกล่าวมีประสิทธิภาพมากขึ้น

แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันยังไม่มียกเว้นบทบัญญัติกฎหมายที่ชัดเจนและเหมาะสมในการ ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในกระบวนกรยุติกรรมทางอาญาของไทยโดยเฉพาะในชั้นพนักงาน อัยการและชั้นศาลในการที่จะนำกระบวนกรยุติกรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้เสริมหรือควบคู่กับ กระบวนกรยุติกรรมทางอาญาของไทยสำหรับคดีอาญาลักษณะดังกล่าว กล่าวคือ ในชั้นพนักงาน อัยการนั้น ซึ่งเป็นที่ทราบกันดีว่าสำหรับประเทศไทยนั้นหลักการฟ้องคดีของอัยการเป็นหลักการ ฟ้องคดีตามดุลพินิจ (Opportunity Principle) กล่าวคือ อัยการมีอำนาจที่จะสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีได้ ตามอิสระ แม้เมื่ออัยการพิจารณาหลักฐานการสอบสวนแล้วมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ต้องหากระทำผิด แต่หากคำนึงถึงผลได้เสียที่สังคมจะได้รับหรือประโยชน์สาธารณะแล้วมีเพียงเล็กน้อยไม่ได้ สัมพันธ์กับผลร้ายที่เกิดแก่ผู้กระทำความผิดจากการฟ้องคดี รวมถึงเหตุอื่นๆ ด้วย อัยการอาจใช้ดุลพินิจ สั่งไม่ฟ้องคดีได้เสมอและหากเมื่อฟ้องคดีแล้วภายหลังเห็นว่ามิเหตุอันควรก็อาจยุติคดีได้ กรณีการใช้ ดุลพินิจของอัยการนี้มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 141 มาตรา 142 และมาตรา 143 ที่ให้อำนาจอัยการมีอำนาจสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องได้ แม้ความเห็นนั้นจะขัดกับพนักงาน สอบสวนก็ตาม นอกจากนี้ ยังให้อัยการมีอำนาจถอนฟ้องคดีได้ก่อนมีคำพิพากษา ตามมาตรา 35 หากอัยการเห็นว่ามิเหตุอันควร ซึ่งต่างจากการฟ้องคดีตามหลักกฎหมาย (Legality Principle) คือ หากอัยการเห็นว่ามีการกระทำความผิดและเชื่อว่าผู้ต้องหาผิดจริง อัยการมีหน้าที่ต้องฟ้องคดีต่อศาล เสมอ และเมื่อฟ้องคดีแล้วจะยุติคดีด้วยการถอนฟ้องไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ความผิดฐานกระทำโดย ประมาทต่อชีวิตและร่างกายกรณีมาตรา 291 และมาตรา 300 ซึ่งอยู่ในลักษณะ 10 ความผิดเกี่ยวกับ ชีวิตและร่างกาย หรือกรณีมาตรา 390 ซึ่งเป็นความผิดลหุโทษตามประมวลกฎหมายอาญา ล้วนแต่เป็น ความผิดอาญาต่อแผ่นดิน ซึ่งอัยการมักใช้ดุลพินิจในการสั่งฟ้องคดีดังกล่าว ทั้งที่อัยการสามารถใช้ ดุลพินิจสั่งไม่ฟ้องคดีได้ หากปรากฏว่าการฟ้องคดีไม่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน ส่งผลให้ กระบวนกรกลั่นกรองคดีดังกล่าวไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทำให้ปริมาณคดีดังกล่าวขึ้นสู่ศาล มากกว่าที่ควรจะเป็นกลายเป็นปัญหาคดีล้นศาลอยู่ขณะนี้ และยังส่งผลให้กระบวนกรยุติกรรม ทางอาญาของไทยไม่มีประสิทธิภาพดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น

นอกจากนี้ แม้ในปัจจุบันจะได้มีระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการไต่ถามและ ประณอมข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นอัยการ พ.ศ. 2555 ขึ้นใช้บังคับ โดยระเบียบดังกล่าวได้ กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการไต่ถามและประณอมข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นพนักงานอัยการ โดยมีเป้าหมายที่จะนำกระบวนกรยุติกรรมทางเลือกมาใช้เพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคม และลดภาระในการดำเนินคดีทั้งของรัฐและของประชาชน โดยกำหนดให้มีการนำวิธีการไต่ถามและ

และประนอมข้อพิพาทคดีอาญามาใช้ ทั้งในความผิดต่อส่วนตัวและคดีอาญาที่ไม่ใช่ความผิดต่อส่วนตัวก็ตามแต่ระเบียบดังกล่าวก็ยังไม่มียกเว้นเป็นการลดจำนวนปริมาณคดีอาญาที่จะขึ้นสู่ศาล แต่อย่างไรก็ตามคือในส่วนของความผิดต่อส่วนตัวนั้นแม้ระเบียบจะกำหนดให้มีการนำวิธีการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีอาญามาใช้แต่ระเบียบดังกล่าวก็กำหนดให้พนักงานอัยการผู้รับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญาพิจารณาตั้งคดีนั้นต่อไป ตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการโดยไม่ต้องรอผลการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ทั้งนี้ ตามข้อ 8 วรรคสี่ ของระเบียบข้างต้น กรณีจึงไม่มีผลเป็นการลดจำนวนปริมาณคดีอาญาที่จะขึ้นสู่ศาลแต่อย่างใด แต่อย่างไรก็ดีสำหรับคดีอาญาที่เป็นความผิดต่อส่วนตัวนั้น ระเบียบดังกล่าวยังมีผลในแง่ดี กล่าวคือ หากคู่กรณีสามารถตกลงประนอมข้อพิพาทกันได้ก็อาจมีผลให้มีการยอมความกันตามกฎหมายต่อไป ส่งผลให้สิทธิการนำคดีอาญามาฟ้องในความผิดดังกล่าวระงับไป สำหรับคดีอาญาที่ไม่ใช่ความผิดต่อส่วนตัวนั้น ระเบียบดังกล่าวเพียงแต่กำหนดให้กรณีที่การไกล่เกลี่ยสามารถตกลงกันได้แล้ว ให้พนักงานอัยการที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินคดีอาญาแถลงถึงผลการไกล่เกลี่ยนั้นต่อศาลเท่านั้น ทั้งนี้ ตามข้อ 24 ของระเบียบข้างต้น กรณีจึงไม่มีผลเป็นการลดจำนวนปริมาณคดีอาญาที่จะขึ้นสู่ศาลเช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตาม ผลของการดำเนินการดังกล่าวก็อาจยังถือเป็นประโยชน์ในการพิจารณาคดีของศาลต่อไป

สำหรับในชั้นศาลนั้น ปัจจุบันศาลยุติธรรมไม่ว่าจะเป็นศาลอาญา ศาลอาญากรุงเทพใต้ ศาลอาญารธนบุรี ได้มีการนำแนวคิดเรื่องกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้กับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญา โดยได้วางระเบียบว่าด้วยการไกล่เกลี่ยของแต่ละศาลไว้เพื่อรองรับระบบการไกล่เกลี่ยและเป็นแนวทางในการดำเนินการภายในศาลนั้นๆ โดยกำหนดรูปแบบ แนวทาง วิธีการปฏิบัติ และขั้นตอนการทำงานตามระบบไกล่เกลี่ย รวมทั้งอำนาจหน้าที่ของผู้ไกล่เกลี่ยกับเจ้าหน้าที่ธุรการงานไกล่เกลี่ย อันเป็นการรองรับอำนาจกระทำการของผู้ไกล่เกลี่ยและเจ้าหน้าที่ธุรการงานไกล่เกลี่ย ซึ่งแต่ละศาลจะวางระเบียบเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยตามสภาพและความเหมาะสมของศาลนั้น ๆ กล่าวคือ ศาลอาญามีระเบียบศาลอาญาว่าด้วยการประนอมข้อพิพาท พ.ศ. 2550 ศาลอาญากรุงเทพใต้มีระเบียบศาลอาญากรุงเทพใต้ว่าด้วยแนวปฏิบัติในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2555 และศาลอาญารธนบุรีมีระเบียบศาลอาญารธนบุรีว่าด้วยการไกล่เกลี่ยเชิงสมานฉันท์ พ.ศ. 2551 ขึ้นใช้บังคับ โดยระเบียบข้างต้นได้มีการกำหนดประเภทคดีที่ให้ศาลนำเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยไว้ซึ่งความผิดฐานกระทำโดยประมาทในความผิดต่อชีวิตและร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญาไม่ว่าจะเป็นกรณีมาตรา 291 มาตรา 300 หรือมาตรา 390 นั้น ถือเป็นคดีความผิดที่กระทำโดยประมาทสามารถเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยของศาลอาญารธนบุรี และศาลอาญากรุงเทพใต้ได้ ตามข้อ 19 (5) ของระเบียบศาลอาญารธนบุรีว่าด้วยการไกล่เกลี่ยเชิงสมานฉันท์ พ.ศ. 2551 และ ข้อ 14 (5) ของระเบียบ

ศาลอาญากรุงเทพใต้ว่าด้วยแนวปฏิบัติในการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2555 ตามลำดับ แต่อย่างไรก็ตาม สำหรับศาลอาญานั้น เนื่องจากระเบียบศาลอาญามีได้กำหนดประเภทคดีที่เข้าสู่กระบวนการ ประenomข้อพิพาทไว้ แต่กำหนดให้เป็นดุลพินิจของศาลในการกำหนดประเภทคดีที่จะเข้าสู่ กระบวนการประenomข้อพิพาท แต่หากพิจารณาประกอบกับระเบียบศาลอาญาว่าด้วยแนวปฏิบัติ ในการสมานฉันท์และสันติวิธี พ.ศ. 2555 ข้อ 8 (1) ที่กำหนดว่า คดีที่เข้าสู่ศูนย์สมานฉันท์และสันติวิธี มี 3 ประเภท คือ (1) คดีอาญาทุกประเภท เว้นแต่คดีอาญาที่อยู่ในหลักเกณฑ์การไต่ถามข้อพิพาทของ ศูนย์ไต่ถามข้อพิพาทประจำศาลอาญา เช่น คดีอาญาที่ราษฎรเป็นโจทก์ คดีอาญาสินไหมทดแทน คดีที่ จำเลยและผู้เสียหายมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติ และคดีอาญาสำหรับความผิดที่กระทำโดย ประมาท ฯลฯ แล้ว จึงเห็นได้ว่าระเบียบดังกล่าวได้กำหนดตัวอย่างประเภทคดีที่เข้าสู่ศูนย์ไต่ถามข้อพิพาท ประจำศาลอาญาไว้ เช่น คดีอาญาที่ราษฎรเป็นโจทก์ คดีอาญาสินไหมทดแทน คดีที่จำเลยและผู้เสียหายมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติ และคดีอาญาสำหรับความผิดที่กระทำโดยประมาท เป็นต้น ดังนั้น ความผิดฐานกระทำโดยประมาทในความผิดต่อชีวิตและร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา ไม่ว่าจะเป็นกรณีมาตรา 291 มาตรา 300 หรือมาตรา 390 ซึ่งเป็นความผิดที่กระทำโดยประมาท จึงเป็นความผิดที่สามารถเข้าสู่กระบวนการไต่ถามข้อพิพาทของศาลอาญาได้เช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม การที่ระเบียบศาลอาญาว่าด้วยการประenomข้อพิพาท พ.ศ. 2550 มิได้กำหนดประเภทคดีที่เข้าสู่ กระบวนการไต่ถามข้อพิพาทหรือประenomข้อพิพาทไว้ชัดเจน จึงส่งผลให้การพิจารณาว่าคดีประเภทใด จะเข้าสู่กระบวนการไต่ถามข้อพิพาทหรือไม่จึงต้องพิจารณาประกอบกับระเบียบศาลอาญา ว่าด้วยแนวปฏิบัติในการสมานฉันท์และสันติวิธี พ.ศ. 2555 รวมทั้งการนำคดีเข้าสู่กระบวนการ ประenomข้อพิพาท สำหรับคดีประเภทอื่น ๆ ที่มีได้กำหนดไว้ในข้อ 8 (1) ของระเบียบศาลอาญา ว่าด้วยแนวปฏิบัติในการสมานฉันท์และสันติวิธี พ.ศ. 2555 จึงยังคงขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลที่ตั้ง ได้กล่าวมาข้างต้น

สำหรับศาลยุติธรรมอื่น ๆ นั้น บางศาลก็ได้มีการได้วางระเบียบหรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการ ไต่ถามข้อพิพาทไว้ตามสภาพและความเหมาะสมของศาลนั้น ๆ โดยได้กำหนดประเภทคดีที่เข้าสู่ กระบวนการไต่ถามข้อพิพาทไว้เช่นเดียวกัน เช่น ศาลจังหวัดนนทบุรี เป็นต้น ในขณะที่บางศาลยังไม่มี การออกระเบียบหรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการไต่ถามข้อพิพาทในชั้นศาลไว้ จึงต้องนำระเบียบ คณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2544 หรือข้อกำหนดของ ประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไต่ถามข้อพิพาท พ.ศ. 2554 มาเป็นแนวทางในการดำเนินการไต่ถามข้อพิพาท คดีอาญาแทน เช่น ศาลจังหวัดตลิ่งชัน ศาลจังหวัดมีนบุรี และศาลจังหวัดพระโขนง เป็นต้น ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความพร้อมและทิศทางการบริหารของศาลแต่ละแห่งในการนำกระบวนการไต่ถามข้อพิพาท

คดีอาญามาใช้ในชั้นศาล³ กรณีดังกล่าวจึงส่งผลให้เกิดความไม่เสมอภาค เกิดความลักลั่นกัน และขาดความเป็นเอกภาพในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในชั้นศาล

นอกจากนี้ ปัจจุบันศาลอาญากรุงเทพใต้ยังได้ออกระเบียบศาลอาญากรุงเทพใต้ว่าด้วยแนวปฏิบัติในการสมานฉันท์และสันติวิธีขึ้นมาใช้บังคับ เนื่องจากเห็นว่า การใกล้เคียงข้อพิพาท ยังมีข้อจำกัดว่าสามารถดำเนินการได้เฉพาะคดีแพ่งกับคดีอาญาความผิดต่อส่วนตัว คดีอาญาที่ราษฎรเป็นโจทก์ และคดีอาญาความผิดเล็กน้อยเท่านั้น แต่คดีอาญาส่วนใหญ่มักเป็นคดีอาญาความผิดต่อแผ่นดิน ซึ่งคดีเหล่านี้ไม่สามารถที่จะนำเข้าสู่กระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาทของศาลได้ เนื่องจากบางคดีเป็นคดีความผิดร้ายแรงและไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะนำเข้าสู่ศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทของศาล ศาลอาญากรุงเทพใต้จึงเห็นเป็นการสมควรให้มีระบบการสมานฉันท์และสันติวิธีขึ้นในศาลอาญากรุงเทพใต้ เพื่อให้การบริหารจัดการคดีเป็นไปอย่างมีระบบตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ และเพื่อให้สอดคล้องกับระเบียบว่าด้วยแนวปฏิบัติในการใกล้เคียงข้อพิพาทของศาลอาญากรุงเทพใต้ โดยได้ดำเนินการจัดตั้ง “ศูนย์สมานฉันท์และสันติวิธี” ขึ้น เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนระงับข้อพิพาทด้วยหลักสมานฉันท์และสันติวิธี โดยให้ความรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ตามกฎหมาย ขั้นตอนการดำเนินคดีของศาลตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ ตลอดจนผลดีผลเสียของการดำเนินคดีในศาล และการสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบในการกระทำของกลุ่มความอันมีต่อสังคมส่วนรวม โดยมุ่งเน้นให้ผู้พิพากษาหรือผู้ทรงคุณวุฒิดำเนินการดังกล่าวแก่กลุ่มความเป็นรายคดี ตลอดจนวิธีการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นจากการกระทำผิดโดยการเสียหายความเสียหายแก่ผู้เสียหายและชุมชน รวมทั้งตอบปัญหาข้อสงสัยต่าง ๆ แก่กลุ่มความ อีกทั้งยังทำให้การพิจารณาคดีของศาลเป็นไปโดยรวดเร็ว ถูกต้อง และเป็นธรรม ซึ่งกระบวนการดังกล่าวสามารถนำไปใช้ได้ทั้งในคดีอาญาเกือบทุกประเภทคดีรวมถึงคดีอาญาแผ่นดิน ทำให้ข้อพิพาทระงับลงได้ด้วยหลักสมานฉันท์ควบคู่ไปกับการใกล้เคียงข้อพิพาทในคดีอาญาและการพิจารณาคดีของศาล โดยมีเป้าหมายลดปริมาณคดีที่จะเข้าสู่การพิจารณาสืบพยาน อันจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการคดีของศาลเป็นไปโดยความสะดวก รวดเร็ว ประหยัดและเป็นธรรม ตามนโยบายของประธานศาลฎีกาและสำนักงานศาลยุติธรรม และปัจจุบันศาลอาญาก็ได้มีการออกระเบียบศาลอาญาว่าด้วยแนวปฏิบัติในการสมานฉันท์และสันติวิธี พ.ศ. 2555 ขึ้นมาใช้โดยมีวัตถุประสงค์ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นเช่นเดียวกัน ซึ่งในส่วนของการกำหนดประเภทคดีที่เข้าสู่กระบวนการสมานฉันท์และสันติวิธีนั้น ระเบียบศาลอาญากรุงเทพใต้ว่าด้วยแนวปฏิบัติในการ

³ สมรพรรณ ทองนาค. (2552). *การใกล้เคียงคดีอาญาในชั้นศาล*. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง. หน้า 109-110.

สมานฉันท์และสันติวิธี และระเบียบศาลอาญาว่าด้วยแนวปฏิบัติในการสมานฉันท์และสันติวิธี พ.ศ. 2555 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้เช่นเดียวกัน คือ (1) คดีอาญาทุกประเภท เว้นแต่คดีอาญาที่อยู่ในหลักเกณฑ์การไต่ถามของศูนย์ไต่ถามข้อพิพาทศาลอาญากรุงเทพใต้หรือศูนย์ไต่ถามข้อพิพาทศาลอาญา เช่น คดีอาญาที่ราษฎรเป็นโจทก์ คดีอาญาสินไหมทดแทน คดีที่จำเลยและผู้เสียหายมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติ และคดีอาญาสำหรับความผิดที่กระทำโดยประมาท (2) คดีที่ผู้ประนีประนอมไต่ถามไม่สำเร็จและคู่ความมีความประสงค์ขอให้ผู้พิพากษาประจำศูนย์สมานฉันท์และสันติวิธีดำเนินการต่อไป โดยให้อยู่ในดุลพินิจของผู้พิพากษาประจำศูนย์ว่าจะดำเนินการต่อไปหรือไม่ เว้นแต่คู่ความมีพฤติการณ์ในการประวิงคดี และ (3) คดีที่ศาลเห็นสมควร ทั้งนี้ ตามข้อ 8 ของระเบียบศาลอาญากรุงเทพใต้ว่าด้วยแนวปฏิบัติในการสมานฉันท์และสันติวิธี และระเบียบศาลอาญาว่าด้วยแนวปฏิบัติในการสมานฉันท์และสันติวิธี พ.ศ. 2555 ตามลำดับ ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าความผิดฐานกระทำโดยประมาทในความผิดต่อชีวิตและร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา ไม่ว่าจะเป็นครiminal มาตรา 291 มาตรา 300 หรือมาตรา 390 ซึ่งเป็นความผิดที่กระทำโดยประมาทและเป็นความผิดที่อยู่ในหลักเกณฑ์การไต่ถามของศูนย์ไต่ถามข้อพิพาทศาลอาญากรุงเทพใต้และศูนย์ไต่ถามข้อพิพาทศาลอาญา ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงมิใช่คดีที่จะเข้าสู่กระบวนการสมานฉันท์และสันติวิธี ทั้งนี้ ตามข้อ 8 (1) ของระเบียบศาลอาญากรุงเทพใต้ว่าด้วยแนวปฏิบัติในการสมานฉันท์และสันติวิธี และระเบียบศาลอาญาว่าด้วยแนวปฏิบัติในการสมานฉันท์และสันติวิธี พ.ศ. 2555 ตามลำดับ

แต่อย่างไรก็ตาม สำหรับศาลอาญานั้นเมื่อพิจารณาระเบียบศาลอาญาว่าด้วยแนวปฏิบัติในการสมานฉันท์และสันติวิธี พ.ศ. 2555 ประกอบกับดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าระเบียบศาลอาญาว่าด้วยการประนีประนอมข้อพิพาท พ.ศ. 2550 มิได้กำหนดประเภทคดีที่จะเข้าสู่กระบวนการประนีประนอมข้อพิพาทไว้ แต่ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลว่าจะให้คดีดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการประนีประนอมข้อพิพาทหรือไม่แล้ว จึงเห็นได้ว่าการพิจารณาว่าคดีประเภทอื่น ๆ โดยเฉพาะประเภทคดีที่มีได้กำหนดไว้ในข้อ 8 (1) ของระเบียบศาลอาญาว่าด้วยแนวปฏิบัติในการสมานฉันท์และสันติวิธี พ.ศ. 2555 จะเข้าสู่กระบวนการสมานฉันท์และสันติวิธีได้หรือไม่นั้น จึงขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลที่จะให้คดีดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการประนีประนอมข้อพิพาทหรือไม่ โดยหากคดีใดศาลเห็นว่าเป็นคดีที่ควรเข้าสู่กระบวนการประนีประนอมข้อพิพาทแล้ว คดีดังกล่าวก็ไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะเข้าสู่กระบวนการสมานฉันท์และสันติวิธีได้ เนื่องจากเป็นคดีอาญาที่อยู่ในหลักเกณฑ์การไต่ถามของศูนย์ไต่ถามข้อพิพาทศาลอาญา ทั้งนี้ ตามข้อ 8 (1) ของระเบียบศาลอาญาว่าด้วยแนวปฏิบัติในการสมานฉันท์และสันติวิธี พ.ศ. 2555

นอกจากนี้ สำหรับศาลยุติธรรมอื่น ๆ นั้น ก็เริ่มมีการนำกระบวนการสมานฉันท์และสันติวิธีมาใช้โดยจัดตั้งศูนย์สมานฉันท์และสันติวิธีขึ้นเช่นเดียวกัน ซึ่งบางศาลก็ได้มีการออกระเบียบกำหนดหลักเกณฑ์ของศาลนั่นเองขึ้นมาใช้บังคับ เช่น ศาลจังหวัดดลิ่งชัน ศาลจังหวัดปัตตานี ศาลจังหวัดสุราษฎร์ธานี ศาลจังหวัดอำนาจเจริญ เป็นต้น ในขณะที่บางศาลยังไม่มีการออกระเบียบขึ้นมาใช้บังคับ แต่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ทางปฏิบัติหรือคู่มือการปฏิบัติงานในกรณีดังกล่าวไว้ เช่น ศาลจังหวัดขอนแก่น เป็นต้น ซึ่งในส่วนของข้อกำหนดประเภทคดีที่จะเข้าสู่กระบวนการนั้นก็ยังคงมีความแตกต่างกันอยู่

จากกรณีกรณีที่ศาลแต่ละศาลได้กำหนดประเภทคดีที่แตกต่างกันในเรื่องของการนำคดีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยและกระบวนการสมานฉันท์และสันติ จึงส่งผลให้การนำคดีขึ้นสู่ศาลที่แตกต่างกันเกิดการถกเถียงหรือไม่เสมอภาคกันในการดำเนินคดี กรณีดังกล่าวจึงควรกำหนดให้มีหลักเกณฑ์หรือระเบียบกลางในการไกล่เกลี่ยหรือสมานฉันท์และสันติวิธีขึ้น เพื่อให้ทุกศาลใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการดำเนินการไกล่เกลี่ยหรือสมานฉันท์และสันติวิธี ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการในเรื่องดังกล่าวเป็นไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อความเป็นเอกภาพและความชัดเจนในการปฏิบัติงานของศาลและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าแม้ศาลมักใช้ดุลพินิจในการรอการลงโทษผู้กระทำความผิดฐานประมาทต่อชีวิตและร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา อันเป็นการให้โอกาสในการแก้ไขปรับปรุงฟื้นฟูผู้กระทำความผิดก็ตาม แต่ก็ไม่มีกระบวนการในการบรรเทาหรือเยียวยาความเสียหายให้แก่เหยื่อหรือผู้เสียหายแต่อย่างใด นอกจากนี้ การที่ศาลใช้ดุลพินิจดังกล่าว ผู้กระทำความผิดเองก็ไม่ได้ตระหนักในความผิดที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้กระทำความผิดไม่ได้สำนึกในความผิดของตน อาจก่อให้เกิดการกระทำความผิดซ้ำอีกได้ อย่างไรก็ตาม แม้ศาลจะสามารถใช้ดุลพินิจในการลงโทษโดยการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิด โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 56 (5) แห่งประมวลกฎหมายอาญาก็ตาม แต่ปัจจุบันก็ยังไม่มียกเว้นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กำหนดให้ศาลสามารถนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยวิธีการไกล่เกลี่ยระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดมาใช้ก่อนที่ศาลจะใช้ดุลพินิจในการรอการลงโทษผู้กระทำความผิดตามมาตรา 56 (5) แห่งประมวลกฎหมายอาญาไว้อย่างชัดเจน

จากปัญหาดังกล่าวตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ดังนั้น หากได้มีการบัญญัติกฎหมายหรือแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของกฎหมายให้ชัดเจนและเหมาะสมโดยนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในรูปแบบของการไกล่เกลี่ยระหว่างผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายมาใช้กับความผิดฐานกระทำโดยประมาทต่อชีวิตและร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญาในชั้นพนักงานอัยการและชั้นศาล กล่าวคือ ในชั้นพนักงานอัยการ หากมีการบัญญัติกฎหมายเพื่อให้อำนาจแก่

พนักงานอัยการนำมาตรการชะลอการฟ้องมาใช้ควบคู่กับการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในรูปแบบของการไกล่เกลี่ยระหว่างผู้กระทำผิดและผู้เสียหาย หรือในชั้นศาล หากกำหนดให้มีหลักเกณฑ์หรือระเบียบกลางในการไกล่เกลี่ยหรือสมานฉันท์และสันติวิธีขึ้น เพื่อให้ทุกศาลใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการดำเนินการไกล่เกลี่ยหรือสมานฉันท์และสันติวิธี เพื่อให้การดำเนินการในเรื่องดังกล่าวเป็นไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อความเป็นเอกภาพและความชัดเจนในการปฏิบัติงานของศาลและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง หรือในการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลหากมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติ มาตรา 56 แห่งประมวลกฎหมายอาญา โดยให้อำนาจศาลในการดำเนินการจัดให้มีการไกล่เกลี่ยระหว่างผู้กระทำผิดและผู้เสียหายก่อนที่ศาลจะใช้ดุลพินิจในการรอกการลงโทษแล้ว กรณีจึงยอมเป็นแนวทางเลือกหนึ่งที่เหมาะสม อันจะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง คือผู้กระทำผิด ผู้เสียหาย และชุมชน ได้มีส่วนร่วมโดยตรงในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ช่วยบรรเทาความเสียหาย แก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำ ช่วยลดปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาล อันนำมาซึ่งความพึงพอใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและความสมานฉันท์ในสังคม และยังเป็นการพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยให้มีประสิทธิภาพต่อไป แต่อย่างไรก็ตาม การนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาปรับใช้ในการดำเนินคดีอาญาสำหรับความผิดฐานกระทำโดยประมาทในความผิดต่อชีวิตและร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญานั้น จำต้องมีการพิจารณาหลายด้าน และมีขอบเขตการใช้อย่างจำกัด เนื่องจากความผิดดังกล่าวเกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัย และผลของการกระทำความผิดดังกล่าวก็เป็นการล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคลอื่น ดังนั้น ในการดำเนินการดังกล่าวจึงต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ ด้วย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในรูปแบบของการไกล่เกลี่ยระหว่างผู้กระทำผิดและผู้เสียหายมาปรับใช้กับการทำความผิดที่เกิดขึ้นจากการกระทำโดยประมาท โดยจะมุ่งเน้นศึกษาเฉพาะกรณีความผิดฐานกระทำโดยประมาทต่อชีวิตและร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญาตามมาตรา 291 มาตรา 300 และมาตรา 390 โดยศึกษารูปแบบและการดำเนินกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ของต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายสำหรับการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในรูปแบบของการไกล่เกลี่ยระหว่างผู้กระทำผิดและผู้เสียหายมาปรับใช้กับคดีความผิดลักษณะดังกล่าวในประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยสำหรับความผิดลักษณะข้างต้นให้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น สร้างความสมดุลระหว่างการรักษาอำนาจรัฐและความเด็ดขาดของกฎหมายอาญาเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมกับการเยียวยาและดูแลสิทธิของผู้เสียหายซึ่งตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม และการฟื้นฟูดูแลผู้กระทำความผิดให้สามารถกลับมาใช้ชีวิตที่ปกติในสังคมดั้งเดิม อีกทั้ง ยังเป็น

การประสานความสัมพันธ์ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้ดียิ่งขึ้น อันจะส่งผลให้เกิดความสันติสุขและความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม และยังเป็นการพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยให้มีประสิทธิภาพต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงแนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทในคดีอาญาที่เกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์
2. เพื่อศึกษาถึงมาตรการทางกฎหมายและการดำเนินคดีในความผิดฐานกระทำโดยประมาทต่อชีวิตและร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาถึงรูปแบบและแนวทางปฏิบัติในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่นำมาใช้กับความผิดอาญาในชั้นพนักงานอัยการและชั้นศาลตามระเบียบที่เกี่ยวข้องของไทยในปัจจุบัน
4. เพื่อศึกษาถึงการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยวิธีการไกล่เกลี่ยระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดมาใช้ในการระงับข้อพิพาทในชั้นพนักงานอัยการและชั้นศาลในคดีอาญาของต่างประเทศ
5. เพื่อศึกษาถึงแนวทางในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในรูปแบบที่เหมาะสมและเป็นธรรมกับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมาปรับใช้ในชั้นพนักงานอัยการและชั้นศาลกับความผิดฐานกระทำโดยประมาทต่อชีวิตและร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยในการลงโทษผู้กระทำความผิดฐานกระทำโดยประมาทต่อชีวิตและร่างกายตามมาตรา 291 มาตรา 300 และมาตรา 390 แห่งประมวลกฎหมายอาญายังไม่มีความเหมาะสม เนื่องจากเป็นกระบวนการยุติธรรมเชิงแก้แค้นทดแทนโดยมีโทษปรับและการจำคุกอย่างเดียวกันกับอาชญากรรมทั่วไป แม้อีกดีดังกล่าวศาลอาจใช้ดุลพินิจรอการลงโทษแก่ผู้กระทำผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 56 ได้ แต่ก็มีได้ช่วยทำให้ผู้กระทำความผิดสำนึกในการกระทำของตนประกอบกับเหยื่อหรือผู้เสียหาย หรือชุมชนก็มีได้มีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมแต่อย่างใด ประกอบกับปัจจุบันก็ยังไม่มียุติธรรมของกฎหมายที่ชัดเจนและเหมาะสมในการให้อำนาจเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย โดยเฉพาะในชั้นพนักงานอัยการและชั้นศาลในการที่จะนำกระบวนการดังกล่าวมาใช้เสริมหรือควบคู่กับ

กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยสำหรับคดีอาญาในลักษณะดังกล่าว และในกรณีของชั้นพนักงานอัยการนั้น แม้ปัจจุบันมีระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการไต่ถามและประนอมข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นอัยการ พ.ศ. 2555 ขึ้นใช้บังคับ แต่ผลจากการดำเนินการตามระเบียบดังกล่าวมิได้เป็นการช่วยลดปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลแต่อย่างใด จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น จึงส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยสำหรับความผิดลักษณะดังกล่าวไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

จากการศึกษาเปรียบเทียบพบว่า ในต่างประเทศทั้งประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา และเยอรมัน ได้มีการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยเฉพาะวิธีการไต่ถามระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดมาใช้ในการระงับข้อพิพาทและแก้ไขปัญหอาชญากรรม ดังนั้นการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในรูปแบบดังกล่าวมาปรับใช้เสริมหรือควบคู่กับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยสำหรับคดีความผิดฐานกระทำโดยประมาทต่อชีวิตและร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา ย่อมเป็นแนวทางเลือกหนึ่งที่เหมาะสมและสันติวิธี จึงสมควรกำหนดมาตรการทางกฎหมายแทนการฟ้องคดีอาญาโดยให้อำนาจแก่พนักงานอัยการนำมาตรการชะลอการฟ้องมาใช้ควบคู่กับการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในรูปแบบของการไต่ถามระหว่างผู้กระทำความผิดและผู้เสียหาย รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญาโดยให้อำนาจศาลสามารถนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยวิธีการไต่ถามระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดมาใช้ก่อนที่ศาลจะใช้ดุลพินิจในการรอการลงโทษผู้กระทำความผิดตามมาตรา 56 (5) ทั้งนี้เพื่อความเป็นเอกภาพและความชัดเจนในการปฏิบัติงานให้เป็นแนวทางเดียวกัน ตลอดจนเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมโดยตรงในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ลดการกระทำผิดซ้ำ และลดปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาล อันนำมาซึ่งความพึงพอใจของทุกฝ่าย ก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและความสมานฉันท์ในสังคม และยังเป็นการพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทยให้มีประสิทธิภาพต่อไป

1.4 วิธีการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาโดยวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยคัดค้นคว้าจากหนังสือ วิทยานิพนธ์ บทความ เอกสารต่าง ๆ รวมทั้งบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นหลักทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

1.5 ขอบเขตการศึกษา

งานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงแนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทในคดีอาญาที่เกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มาตรการทางกฎหมายและการดำเนินคดีในความผิดฐานกระทำโดยประมาทต่อชีวิตและร่างกาย ตามมาตรา 291 (ความผิดฐานประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย) มาตรา 300 (ความผิดฐานประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายสาหัส) และมาตรา 390 (ความผิดฐานประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ) แห่งประมวลกฎหมายอาญา ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย รวมถึงการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยเฉพาะวิธีการไกล่เกลี่ยระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดมาใช้ในการระงับข้อพิพาทในคดีอาญาของต่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปและแนวทางในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาปรับใช้กับความผิดฐานกระทำโดยประมาทต่อชีวิตและร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาทในคดีอาญาที่เกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์
2. ทำให้ทราบถึงมาตรการทางกฎหมายและการดำเนินคดีในความผิดฐานกระทำโดยประมาทต่อชีวิตและร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญา ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย
3. ทำให้ทราบถึงรูปแบบและแนวทางปฏิบัติในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่นำมาใช้กับความผิดอาญาในชั้นพนักงานอัยการและชั้นศาลตามระเบียบที่เกี่ยวข้องของไทยในปัจจุบัน
4. ทำให้ทราบถึงการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยวิธีการไกล่เกลี่ยระหว่างผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดมาใช้ในการระงับข้อพิพาทในคดีอาญาของต่างประเทศ
5. ทำให้ทราบถึงแนวทางในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในรูปแบบที่เหมาะสมและเป็นธรรมกับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมาปรับใช้ในชั้นพนักงานอัยการและชั้นศาลกับความผิดฐานกระทำโดยประมาทต่อชีวิตและร่างกายตามประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทย